

TIDEVARVET

Vad har hänt?

FULL KLARHET ÖVER VAD SOM SKETT i Tyskland under de sist-förlutna veckorna har världen ingalunda fått. Visserligen har den nu av utestående nazisterna bestående tyska riksdagen varit inkallad till ett kvalificerat för att herr Hitler mottaga en redogörelse öfver händelseförloppet. Herr Hitlers talade vid riksdagsammanträdet den 13 juli från kl. halv 9 till tio e. m. och genom tusende och åter tusende högtalare ekade hans ord över Tyskland i främsta rummet. Hörbarengen föga höra att en sammansvärjning upptäckts så omfattande och farlig, att om ej Hitler i kraft av sitt ansvar upplåst sig till domare i samma namn skulle en fruktansvärd olycka brutit in över landet. Vad åhörarna icke föga veta det var bevisen för sammansvärjningen. Man fick veta att 77 personer rättvisligen dömdes men *ej deras namn* samt att några våldsdåd skulle behandlas av domstolarna och att förresten var och en som reste sin hand mot den nazistiska staten skulle dödas.

Världspressen har ej imponerats av denna redogörelse. Man saknar bevisen! Man finner en viss likhet mellan riksdagsbranden och den då utbaserade kommunistkomploten och den nu omtalade sammansvärjningen. Man insermer till och med att tyska regeringen tydligen ej vill riskera ytterligare processer. Vad tyskarna själva tyska undandrar sig världens ödmåta.

TYSKLANDS STÄLLNING till den förelagda Ost-Locarnopaktens berördes däremot icke i riksdagsrådet. Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, de Baltiska staterna och Tyskland skulle, förslår Barthou, ingå en säkerhetsakt och England vidare ha gillat densamma. Sovjet skulle naturligtvis ingå i N. F. Men Polen och Tyskland är dot betänksamma. Den blemiga diplomatin florerar.

VALDSAMMA ÖROLIGHETER ha förekommit i det annars så lugna Holland. Amsterdams arbetslösa grepos av desperation vid arbetslöshetsunderstödens förminskande. Det uppsats att poliser och soldater i stor utsträckning vägrat skjuta på sina medbröder men den ifrågasatta generalstrejken kom ej till stånd, varför utgången var given.

HAMNARBETARNA I SAN FRANCISCO har strejkat i två månader. De lokala myndigheterna försöker genom regelrätt krigföring återlösa dem till arbetet. Truppsstyrka på 5 tusen man har attackerat de strejkande med en sorts skräggas, vars verkningar varar i två dygn. Strejken har nu utvidgat sig till storstrejk och spritt sig till hela Stilla havskusten och även inåt landet. Kulspkruter och pansarbilars stå redo i Fisco. Befolkningen lyster, livsmedlen tryper. Samfärdsen ligger nere och man ropar på Roosevelt, som är i Honolulu på semester.

BEGRENSNING AV JORDBRUKS-PRODUKTION måste U. S. A. nu gå in för. Med innevarande års slut kommer icke mindre än 17 hektar åkerjord, eller ungefär fyra gånger så mycket som hela Danmarks yta tas ur kultivering. För detta ändamål måste denna mark av regeringen uppköpas. Men vad skall den befolkning som var sysselsatt med odlingen ta sig till? Det rör sig i alla fall om en åttendede av Förenta staternas odlade jord.

NON-AGGRESSIONSPAKT mellan socialdemokrater och kommunister inför den hotande fascisterna begäres av Österrikes socialister i en skrivelse till andra internationella.

ENIGHET ÅR REDAN NADD i Frankrike mellan kommunister och socialister. Beslutet anses få vittgående parlamentariska konsekvenser.

Veckotidningen

Nästa nummer av Tidevarvet utkommer lördagen 4 aug.

Ett försvarsberett folk.

Tidevarvet offentliggjorde i sitt nummer av den 26 maj ett uttalande i militärfrågan av styrelsen i Radikala föreningen i Stockholm under rubriken: *In för svensk upprustning*, därvid syftades närmast på motionerna inför årets lagtima riksdag om skapande av stommen till en svensk bombanfällsflotta och framhölls att demokratin icke kan försvaras med vapen, allra minst med tillskapandet av ett nytt anfallsvapen. I dessa dagar kommer nu en ny framstöt från försvaret: generalstabschefen har tagit >det allvarliga utrikespolitiska läget till anledning att hemställa om betydande extra anslagsåskanden på lantförsvarets budget till nästa riksdag. Man observerar särskilt att Gotland bör göras självförsvarande genom att befalskadern vid Gotlands infanteri- och artillerikerör ökas till samma storlek som de mindre lantsortsregementena och Gotland förses med mera artilleri. Man måste vara oviss hur det nya partiet som enhet kommer att ställa sig om en sådan hemställan skulle reslösas i en ökning av sjätte huvudtiteln. Men långt in i det demokratiska läget, överallt där man tror att demokratin kan och skall försvaras med vapen, kan generalstabschefen räkna på ett gott mottagande. Eftersom man i dessa läger samtidigt får avstånd från en militariserings av samhället sådan man ser den för sig i Ryssland och Tyskland, tvingas

man att klara ut vari den avgörande skillnaden ligger mellan ett *militariserat folk* som är farligt för sina grannar och ett *försvarsberett folk* som man vill att det svenska skall bli. Stockholms-Tidningen t. ex. förklarar skillnaden så här: militariserat är folket, då försvarets uppbyggande planeras samtidigt med samhälls- uppbyggandet i övrigt, och då soldaterna själva äro lydiga och hingvina verktyg i det härskande systemets tjänst. Ett försvarsberett folk däremot >gnar sig i lugn å sin samhälleliga gärning i trygg förtröstan till krigsmakten och det av myndigheterna ledda organisationsarbetets.

Vi anse för vår del icke att vår svenska demokrati bör försvaras med vapen, men skall man tala om dem i samband med försvarstörde det väl vara mer demokratiskt stillt i ett land där *hela* folket, män och kvinnor, entusiastiskt går in för att försvara sin stat än i ett land där krigsmakt och myndigheter råda folket att inte lägga sig i saken, ty det väl även den okunnigaste att ett modernt försvar och ett modernt krig ställer krav på alla, män, kvinnor och barn. Om godlämningarna, även efter förstärkt befalskadern och artilleriparker, i lugn ågnade sig ått sitt samhälleliga arbete i trygg förtröstan på krigsmakten, så skulle de nog om det gällde öns försvar mot sjö- och

(Forts. å sid. 3.)

En apostel.

Margaret Sanger.

Margaret Sanger, den i vida världen kända amerikanska förkämpen för födelsekontroll har på väg till Ryssland avlagt ett kortare besök i Stockholm.

Många åro som i sina olika länder under de senaste årtionden tagit upp kampen för en målmedveten rationalisering av barnafödandet. En sådan kan ock — tack vare de kunskaper och medel som den vetenskapliga forskningen försett oss med — ske på ett helt annat sätt än för.

Problemet togs först upp till behandling som en ren befolkningsfråga och Ny-Malthisianska ligan bildades för detta ändamål först i England, och sedan i andra länder. Bland pionjärerna märkes doktor Alice Vickery och hennes man doktor Charles Drysdale samt deras son doktor C. V. Drysdale, ligans nuvarande president. Den nyligen avlidna mrs. Ann Besant spelade jämte arbetelredaren Charles Bradlaugh på sin tid en stor roll i agitationen. Samtidigt lade den kände forskaren på könslivets område Havelock Ellis grunden till sexologin, vetenskapen om könslivets alla olika aspek-

ter. Från England nådde denna rörelse vårt land redan i slutet av 80-talet, framför allt genom Knut Wickesell.

Men rörelsen stötte överallt på starkt motstånd. Särskilt har den vederhäftiga kungskapen haft svårt att nå fram till dem som på grund av sitt ekonomiska nödläge äro mest i behov av en barnbegränsning.

Den stora industriella utvecklingen under förra århundradets sista decennier syntes tala mot Malthus teori om överbefolkningens faror, varför meningarna bland nationalekonomer och andra intresserade voro högst delade om nödvändigheten av en folkminskning. De största hindren kommo dock från kyrkan och staten. Framför allt den katolska men även de protestantiska kyrkorna stämpelade användandet av preventiva medel eller åtgörande som något ansjöstligt och omoraliskt. Bakom denna åsikt låg kyrkans uppfattning av att äktenskapsmål endast var barnalstring och ett äktenskapligt samliv utan alstrande syfte, ja medveten undvikande sådana följder, ansågs otillåtet och syndigt.

Staten sökte i sin ångslan för de fallande födelsesiffrorna genom lagstiftning kriminalisera spridandet av kunskap. Vi fick vår preventivlag 1910 och det har varit sig oändligt svårt, att få den i mera överensstämmande med vårt nuvarande rättsmedvetande.

Under och efter världskriget tas frågan om födelsekontroll upp från en annan utgångspunkt och med ny entusiasm. Man lämnar nationalekonomernas tvist om var ett lands befolkningsoptimum ligger åt sitt värde, man utgår från det enskilda fallet och ser vilket elände som okunnig-

(Forts. å sid. 2.)

Ellen Hagen:

En märkesman i antislaverirörelsen C. B. Wadström.

International Council of Women (I. C. W.) har just i dagarna hållit kongress i Paris. Bland huvudpunkterna på programmet finner man slaverifrågan, som inleades av sekreteraren i antislaveriförbundet, sir John Harris. Att frågan ännu i våra dagar behöver debatteras — och mer, än det — därom när oss ofta vittnesbörd. En artikel i Tidevarvet för något år sedan gav en gripande skildring av hur antislaveriförbundet i London firade 100-årsminnet av slaveriets avskaffande de brittiska besittningarna. Men där gavs också vittnesbörd om att fem miljoner slavar ännu vänta på sin frihet.

Carl Bernhard Wadström med Peter Panah, som till hövdingen av Mezurado, som han friköpt från ett slavskäpp. (Efter en målning av C. F. von Breda, London 1792.)

I ovan nämnda antislaveriförbundet var på 1780—90-talet en av förgrundsgestalterna en svensk, överdirektören Carl Bernhard Wadström. Man var en av initiativtagarna till den

allra första kongress som hölls för denna fråga, även den i Paris, år 1790.

C. B. Wadström var född i Stockholm 1746. En av hans levnadstecknare påpekar att liksom Swedenborgs, vars hängivna lärjunge Wadström var, delar sig dennes bana på tvännen linjer. Som Sven Rinnans medhjälpare ågnade han sig helt åt järnförädling och gjorde på Bergskollegii uppdrag vidsträckt och riskfyllda resor i vetenskapligt syfte. Järnkortent tilldelade honom sin stora medalj i guld och kungl. majt överdirektörsulmakten med värdighet av medlem i rikets kollegier.

År 1787 blev vändpunkten i Wadströms liv. Några år tidigare hade ett filantropiskt samfund i Norrköping sysselsatt sig med frågan om slaveriet, om kolonisation som medel häremot och om ett nytt system för en fri stats etablerande.

Denna idé kunde endast främjas genom kolonier grundade av kunniga och redbara emigranter. Gustaf III upptog med intresse tanken på en svensk koloni, Wadström meddelat att göra en förberedande resa till det föga kända Afrika samt brev till Ludvig XVI och franska hovet. Ett fartyg utrustades i Marseille och efter en besvärlig överses resa kom expeditionen hösten 1787 på Afrikas västkust, nära Kap Verde. De intressanta breven från fräns trycktes sedermera i »Archiv för Nyare resor».

Om det varit möjligt för en nordbo, från ett litet avlägget land som därför haft beröring med slahvandet, att göra sig några föreställningar om slaveritrafiken, så blevo dessa i ohjygglig grad övertrifade av verkligheten. Wadström blev djupt uppkastad av vad den inrebar. Min av den vita rasens nästan samtliga nationer bildade stora handelsbolag, helt engagerade i att locka till sig eller överfalla landets inneboare — eller nara stammens hövding att mot brännvin eller hördligt skräp sälja sina underåttar — fångsla dem, märka med glödnande järn och driva dem hopkedjade genom öknar och urskarog ned till slavfaktorierna vid kusten. Där packades de olyckliga ofvren ihop i särskilt byggda slavertransportfartyg, som bokstavligen varvats kulle pressas in. En ohjygglig kvalfull resa förde dem, som överlevde den, till slavmarknaderna i Västindien och

Nordamerika. England ensamt hade mer än två hundra tylika fartyg och bortförde årligen omkring femtiotusen rövade infödingar.

»Det är ett elände som överskrider utbildningskraftens gränser, skriver Wadström hem till Sverige, »stridsbullen, brand, jämmer och fasa överallt. Ingen dag eller natt förgår utan att man hör jämmerropen från några som släpas bort. Och — fortsätter han — dessa infödingar hade levat i själma och mottagit de första europeiska medelvalja och hjälpsamhet. Ej underligt att de söka göra sitt land, så otillgängligt som möjligt för de svekfulla inkträtarna och att, då tillfälle givdes, utkräva en vidv hämnd på enskilda resande vetenskapsmän och på de missionärer, som dessa samma vita män, som kalla sig kristna, sända dem.»

Vid sidan av dessa skädespel av mänsklig grymhet och vinningslystnad erlot Wadström dock även den uppmuntran att den idé för slaveriets utrotande som framkommit, verkligen kunde realiseras. Undersökningar hade ådagalagt att bomull, sockerrot, tobak och andra eftertraktade handelsvaror voro odlingsbara i Afrika likaväl som i Västindien och Amerika. Den dag, som den frie afrikanen kunde odla på egen jord vad han som slav nu måste framarbete i andra trakter av världen, kunde kampen mot slaveriet med hopp om seger tagas upp. Men dylika odlingsföretag med fria arbetare kunde endast ske genom tillhjälp av kunniga och om sitt ansvar medvetna kolonister. »Inga tidvar och inga moraliskt fördärvade skola få taga den nya jorden i besittning, utropar Wadström i en av sina skrifter. Hade Afrika koloniserats efter denna kloka och rättträdiga princip hade utvecklingen blivit en annan, en lyckligare.»

Den svenska expeditionens herresa ställdes över London. Där befanns den allmänna opinionen och den politiska atmosfären i parlamentet upphettad av de nya idéerna om den färgade mannen som *medmänskliga*, inte endast egendom och handelsvara.

Kvarkarns samfund och Cambridge universitet delar med Sverige åran att ha givit den första appellen för dessa idéer. Cambridge utsatte ämnet som prissfråga och belöningen vanns av Clarkson, ett kätt namn i rörelsens historia. 1788 ingav samma universitet till parlamentet en pe-

(Forts. å sid. 4.)

TIDEVARVET

Radikal
politisk
vecko tidning.REDAKTOR:
Carin Hermelin.
ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.Utkommer varje helgfrid lördag.
Triewaldsgränd 2, 3 tr., Stock-
holm. Tel. 20 48 42.

Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå

Inneh. Eva Andén.
Norrlindsgatan 18.
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLMSpecialitet: Familje- och arvskaver
Boutredningar och testamenter, för-
valtningsuppdrag. Även skriftliga
förtäringar.

Advokat Hugo Lindberg

KUNGSFÄLLEN 6, STOCKHOLM
Tel. Växel: N. 333 15.

Allm. Barnbördshusets poliklinik

Alla vardagar 11-12 för havandeskapet
och dess sjukdomar och 14-14.30 för
kvinnosjukdomar.För medelösa kostnadsfritt, för andra
mot erlaggande av 2 kronor.

Stockholms stads Poliklinik

vid Kornhamnstorg 4

Måndagar, onsdagar, fredagar kl. 9-11 f.m.

För havandeskapet

och dess sjukdomar.

För medelösa kostnadsfritt, för andra
mot erlaggande av 2 kronor.

Göteborgs stads

Födelsekontrollbyrå

på

Barnbördshuset

öppen måndagar 6-7

Professor Johan Almqvist

Nybrogatan 7, Stockholm Tel. 67 30 75

11, 9-9, 4-5, damor 3-1/2. Söndagar 10-11.

Hud- och Könsjukdomar.

UPPLYSNING I AKTUELLA, PLIGA
OCH SEXUELLA FRÅGOR.

Alma Axelssons

FÖRLOSSNINGSHEM

LINNÉGATAN 19

Mottager inackord även för längre tid.

Tryggt och öppet, välräk.

Tel. 778 24.

Har Eder dam-

frisör Tidevarvet?

Centralbadets damfrisering

rekommenderas

Elegant. Tel. 23 33 33. Företagslo-

g.

Henkels Kallutspärman

med utvald öl

Inga KLASS UTFORANDE. LAGSTA PRISER.

Garanti: Pongars tillbaka om ej utfo-

randet blir till 100 % i 10 år.

Helga Nilssons Damfrisering

FREDHEMSG. 72, 1 tr., STHLM Tel. 30 98 92

Bagarstugan

HORNSGATAN 37, Tel. Söd. 70 00

FOLKUNGAGATAN 65 " " 73 37

GÖTGATAN 52 " " 333 90

600 meter blekt Lakansvåg

128 cm. bred, prima, ulgot vottig, 80 öre m.

Oskarsons Lager, Kungsg. 70, Hornsg. 8.

Alimando-Institutet

40-årig homeopatisk praktik.

Mottagning 11-2. Rådfrågning även för

korrespondens. Begär prospekt och frå-

gestlista. Leg. läkare.

Adress: Uplandsgatan 16, 4 tr. (hiss)

Stockholm. Telefon 32 08 99.

St Ansarsgarden

Malmiskindsgatan 7, Stockholm C.

Postgiron 36537. - Telefon 10 96 92.

Restålln. mötningar. Postorder ombesörjes.

Bästa inköpskälla för kreativt konst i alla

utföranden.

Den 21 Juli 1934.

När de tu blevo ett!

Uppropt till det s. k. »Nya folkpartiet» har nu utkommit. Vi känna den gamla historien. De frisinnade och liberala partierna ha gått tillbaka i antal och ansende, så att de funnit för gott åter slå sig tillsammans. Det må vara deras fulla rätt, även om man tänkt sig att likhet i åskådning helst bort vara ett naturligt underlag för ett nytt parti. Där emot förövar man sig över namnet »nya» folkpartiet. Någon vidare ungdom kan man knappast skönja, vare sig i programmet eller bland undertecknarna. Vidare upptäcker man, att någon enighet synes ej ha kunnat ernås. Den Engelska färlangen saknas. Likaså namnet Elof Ljunggren, vare sig detta beror på förbudet eller C. E. Ekman. Kvinnoerna, som vi alltid ska räkna för sig och inte som människor, äro oenliga svagt representerade. Ett namn, som man genast frågar efter är fru Ellen Hagens. Men kanske håller hon för mycket på mäns och kvinnors likställighet. Eller måbinda hade kvinnornas antal blivit för många, om de ökats med ytterligare ett namn. Men varför i så fall släppa det starkaste? Det är omkring åtta kvinnor som undertecknat och endast ca 253 män. En av de åtta är Selma Lagerlöf, Stackars d:r Selma Lagerlöf, hon har vunnit världsrörelsen sitt förtäringar, och att börja som politiker efter fyllda 75 år blir inte så lätt. Vi veta nog, att de frisinnade tycka om sagor, men det blir mödosamt för den, som vid så pass hög ålder skall börja ge sig in i politikens vanskligheter.

Och programmet! Demokratien skall värnas. Mycket brat Om det bara stätt, att den först skulle genomföras och förverkligas. Den s. k. kvinnan har — säkert efter många protester — blivit tillerkänd rättigheter, hon är uppräknad bland andra saker. Att hon självklart skulle erkännas som medborgare och människa, har ej fallit det »Nya Folkpartiet» in. — Försvarsfrågan är litet svävande. Vårt försvarsväsen skall upprätthållas efter mättet av våra ekonomiska resurser. Att vi inte ha råd att göra det i mån av de krav, som ett eventuellt krig skulle påfordra, anser man således självfallet. Utan helt enkelt bara så mycket vår ekonomi tillåter, med andra ord vad riksdagens majoritet anser, att vi ha råd till. — Angående jordbruket går man in för självständig jordbruk, men tar för övrigt plötsligt avstånd från de flesta åtgärder, som förut vidtagits. Det står nämligen att jordbruket bör av statsmakterna på ett verkligt och praktiskt sätt stödjäs. — Till sist står det några ord om »folkets andliga och fysiska hälsa». Den punkten är mycket svår att tolka. Den kan leda till vilka bestämmelser som helst. Och när det talas om vårt folks allvarliga livssyn, läser man återigen igenom namnen på undertecknarna ut uppropt.

Och man frågar sig, om två gamla partier, som kompromissa ihop sig verkligen kunna skapa något nytt! Men hopslagningen är givetvis en praktisk och taktisk åtgärd, som säkert kommer att stärka den borgerliga samlingen.

Kom ihåg

halvårsprenumerationen på Tidevarvet
Pris till årets slut 3.25. - Postgiron 1544

Moderna Funkisfötöjler

i crepe och mockaplysch kr. 55. Dusch-
teller fr. 25. Bäddschalsonger 38. Ligg-
fötöjler i hudmit. 95. Skingar 9, madrasser
5. Plymdukschaller från 65, ek-
björk, korgmöbler, kormattor, tyger,
kast, stavar, stoppning. Realisation pågår.
reparationer, beställningar. Fabriksboden,
Metargat. 6, hörn. Södermannag. 57, Tel.
40 07 06, och Jungfrug. 7, Östermalm.

A. B. Schreuder & Olsson
Aggregatan 34, Stockholm.
Tel. 53 12 49, 50 77 82.
ARBETEN I TÄTTEN:
Konstindustriella artiklar,
långliga som hederstyggar
och sportris. — Glasfor-
mer, marsipanformer, pa-
tenterkor m. m.

300 VIL TVÄTTAS SNABBT OCH VIL
GLÄD DÄRFÖR TILL

COHN'S
KEMISKA TVÄTT
Humlögårdsgatan 1-3. Tel. 67 55 44.
Observatoriegatan 12. Tel. 38 90 98.
Vattugatan 2. Tel. 10 77 72.

Ekmansdrickats
slutliga seger.

Nykerhetsvännerna behöva icke
längre försöka en dryck med pilts-
ners smak och malskyrka. Ty
det under Ekmansregeringen frigivna
MALTRICKAT har nu nått
sin tekniska fulländning med en
smak som piltsners, men med myc-
ket högre malskyrka, och har un-
der namnet TOR'S Lättslänser ut-
släppts på marknaden i Stockholm,
Örebro, Norrköping och Katrine-
holm till nykerhetsfolkets och all-
mänhetens benägna avprövning.
Prova, Ni vet att Ni blir nöjd.

BRYGGERI AB TOR

Tel.: Stockholm: Hagalund 95.
Örebro 08 08.
Norrköping 66 13.
Katrineholm 851 — 853.

Bra och billigt bor Ni på
Frälsningsarméns Hotell
i Stockholm
Drottninggatan 66. Tel. 23 27 75
Sälla och lugnt. God betjäning.

Ännu än replik.

Man konstaterar med tillfredsstäl-
lelse, att hr Erik Dahlquist läser var-
je nummer av Tidevarvet. Sedan
samma fögar han alla dess artiklar
till ett. Hans slutsatser kunna vi
dock icke alltid följa. Han påstår,
att Tidevarvet hävdar Rysslands mil-
litarism, men förkastar all annan.
Och han säger vidare att då Tide-
varvet sagt, att Sverige genom affä-
rens Kreuger och Ekman gjort mo-
ralisk och ekonomisk bankrutt, är
det sedan likgiltigt, vad Sverige gör.
Detta är ett mycket egendomligt ut-
talande. Vi vilja ej tala om den snö,
som föll i fjöl, men vi undra med
vad namn hr Dahlquist vill benämna
dessa tilldragelser. Möjligt kan
man om hr Kreuger säga, att han
själv ej var närvarande vid offentlig-
görandet av sin bankrutt. Men att
tro, att dylika händelser uppträda
som enstaka företeelser enbart för-
knippade vid ett eller annat namn,
är otänkbart. Det är en gammal och
oftervigtig lag att där måste finnas
någon jordman för att från ska kunna
gro. Vilket inte förnekar sanningen
av Geijers ord, att: »det finns en
möjlighet för folk att göra sig urava-
 och begynna ett i alla avseenden
nytt liv».

En apostel.

(Forts. fr. sid. 1.)

Sjuktöterskan Margaret Sanger opp-
nerade sig med hela sin varelse mot den
bakvända ordning. Hon arbetade i
storstadens fattigkvarter. Hon såg de
utslina mödrarnas tragedi. Hon såg
fosterföräringens elände. Hon hörde
läkare vägra lämna upplysningar, ty Ame-
rikas preventivlag, Comstocklagen, var
obevligt, men mrs. Sanger blev bergta-
gen av födelsekontroll. Detta uttryck för
en rationaliserad barnalstring, som nu
överbett användes, är först skapat av henne.
Hon beslött skaffa sig kunskap för
att sedan kunna direkt förmedla den till
behövande medestrar. Hon råkade strax
i konflikt med lagen. Första domerna
gick hon genom flykt till Europa, vars
förhållande hon studerar och inhämtar
den kunskap där stod att få samt får
kontakt med Ny-Maltusianska rörelsen.
Hemkommen öppnar hon en rådförings-
byrå i Brooklyn. Den första rådförings-
byrån överhuvudtaget hade öppnats
i Amsterdam av dr. Alette Jacobs redan
år 1882.

Men lagen vakar och mrs. Sanger och
hennes medhjälpare bokstavigligen släpes
i fängelse. Hon förtätter striden med
okuvlig energi. Framgångs mättes med
angivandet av siffran 137. Så många
rådföringsbyråer finnes det nu i U.S.A.

De sex representerade nationerna, öro
från vänster räknat: Schweiz, Sverige,
Norge, Island, Finland, Danmark.

SEX NATIONALITETER Öro rep-
senterade vid den pågående sommar-
kursen på Fögelstad. Nordens fem na-
tioner samt det mångspråkiga Schweiz
blanda sin röst i de livfulla samtliga
diskussioner som äga rum bland de 41
kursdeltagarna, skolans lärare och till-
fälliga gäster och föreläsare ej medräk-
nade.

Nya skolan för gossar
och flickor i Göteborg.

börjar sitt första läsår med en 1:a förbe-

rederade vid den pågående sommar-

kursen på Fögelstad. Nordens fem na-

tioner samt det mångspråkiga Schweiz

blanda sin röst i de livfulla samtliga

diskussioner som äga rum bland de 41

kursdeltagarna, skolans lärare och till-

fälliga gäster och föreläsare ej medräk-

nade.

Nya skolan bygger på de principer som

tillämpas i »Die Freie Waldorfschule» i

Stuttgart, vars pedagogiske ledare var

dr Rudolf Steiner. En liknande skola

verkar sedan 1931 i Stockholm, Rudolf

Steiners skola. En grundtanke i denna

pedagogik är att ge barnet och de halv-

vuxna vad de för sin utveckling behöva,

och vädja till den förmåga som verkligen

motsvarar deras olika ålderstadiet.

Nya skolans lokal är belägen vid Vasa-

parken, Götabergsgatan 30. Förstän-

darina är fröken Karin Drakenberg, Gö-

tabergsgatan 30, Göteborg.

Hon arbetar oförturat på lagändring och

inom räckhåll ligger nu antagandet av

en sådan ändring av Comstocklagen, att

upplysning oberoende av sjukdomstill-

stånd skall kunna meddelas av läkare

samt vid sjukhus och sociala inrättningar.

Mrs. Sanger drevs av sin medkänsla

med det enskilda olycksfallet ut till kamp

för kvinnans självbestämmanderätt på de-
ta område. Men hennes synpunkter vid-
gas mer och mer. Hon ser i födelsekon-trollens spridning framför allt till Asiens
miljoner kvinnor enda vägen till fredens
möjliggörande och befästande. Hennes
väg går nu över Ryssland till Orienten
närmast Indien där en allindisk kvinno-kongress bakom vilken ått 11 miljoner
kvinnor, inbjudt henne att hålla föredrag
och organisera det praktiska arbetet för
födelsekontrollens tillämpande. Så har in-
trycken från fattigkvarterets olycksöden
fört fram till en världsfammande rörelse
med klart mål och målmedvetet utstakade
vägar. Ada Nilsson.

Elevavdelning

Yekekurs:

8 månaders kurs med början
den 1 sept. och 15 jan. varje år.

Korta kurser:

2 månaders kurs med början
den 1 och 15 varje månad.

Mindre kurser och specialkurser

med början när som helst under terminen.

Prospekt på begäran.

Telefon 62 51 53.

KRAKA

Stureplan 2, 3 tr.

STOCKHOLM

Kungl. Hovblomsterhandl

H. FLATOW

Telegr.-adr.: Flatow. Telefoner: 11 05 06, 20 21 17. Postgironkonto 549

Säg det med blommor!

Västergångatan 14. STOCKHOLM

— Blomsterflorering till lek och utstånd —

I jättekvinnornas spår.

Fil. Doktor Ingeborg Hermelin.

Fogelstadförbundets årsmöte har sina traditioner. Vad har hänt de olika medlemmar sedan de för ett eller flera år sedan träffades. Har livet gått sin gång eller en milsten passerats? Man redogör för sina livsöden.

Bland dem som i år kunde peka på att något hänt var *Ingeborg Hermelin*, som i slutet av april disputerade och sedan i augusti fick Fil.-doktor med grekiska till huvudämne. Hon torde sålunda vara vår första kvinnliga doktor i detta ämne. Hennes avhandling rörde sig om en grekisk biskop, Synesios, som levde under fjärde århundradet e. Kr. Då denne biskop varit lärjunge till den berömda vetenskapskvinnan Hypatia, låg det nära till hands att dr. Hermelin fick reda ut för oss litet om kvinnosaken under antiken och de första århundradena e. Kr.

— Kvinnoödet i antiken väcklar naturligtvis både med olika tider och på olika orter, säger dr. Hermelin. Det vi kan mest till är kvinnornas ställning i Aten, där de levde renut sagt haremmissigt. Men man vet ju, att deras ställning såväl i Sparta som i Jonien var betydligt friare.

— Det förefaller dock, som om det hade uppstått en oppositionsrörelse mot den atenska kvinnans inständighet. Naturligtvis kan det inte bestämt påstås, men vissa ställen i den attiska litteraturen ger oss ändå anledning förmoda det, ävensamt att denna opposition leddes just av en kvinna, nämligen Perikles gemål *Aspasia*. Det skulle alltså vara under senare delen av femte århundradet före Kristus, medan Aten's högsta blomstringstid ännu varade.

— *Aspasia* själv var inte infödd atenska, utan inflyttad från Miletos i Jonien, varifrån hon medförde sitt hemlands friare åskådning. Hon blev i Aten medelpunkt för en krets bildade män och kvinnor, som delade hennes fria idéer. Sålunda skall t. o. m. tidens visaste man, Sokrates, och hans lärjunga ha besökt *Aspasia* och åhört hennes utläggningar. Ja, i en av Platon's dialoger nämnes hon

t. o. m. som Sokrates lärarinna i välfärdighet. Även hos andra författare, samtida och något senare — så t. ex. hos Xenofon — omtalas hon som en auktoritet i vad som rör kvinnornas intressen. Följande lilla historia berättas av Xenofon: Sokrates samtalar med en ung nygift man och bläde honom att själv bibringa sin hustru fostran och införslätta henne i husets värd och ekonomi, då hon ingått sitt äktenskap vid så unga år, att hon förut inte haft möjlighet att vinna några erfarenheter. Men så slutar Sokrates sina råd med följande ord: Egentligen borde inte jag tala om dessa saker, utan jag skall föreställa dig för *Aspasia*, ty hon är mera hemmastadd i dessa frågor och mera kompetent att yttra sig därom.

— Enligt många åskit är det också *Aspasia*, som ytterst stiftat modell till två av huvudfigurerna i Aristophanes komedier, *Lysistrata* i komedien med samma namn samt *Praxagora* i *Kvinnoriksdagen*. I båda fallen en framträdande kvinna, som söker samla sina medstyrare till en gemensam aktion för det allmänna vänn.

— Hur litet förståelse *Aspasia* vann för sina strävanden bland de samtida atenarna bevisas av att hon blev anklagad för gudlöshet och sedeslöshet och endast med knapp nöd blev frikänd — genom att Perikles själv försvarade henne inför rätta.

— Om en ev. kvinnorörelse vidare öden i Aten vet vi ingenting. Men under de sista århundradena före Kristus, då det efter Alexanders erövringar bildats ett världsvälde med en enhetlig kultur, ser vi kvinnorna inta en helt annan ställning: Kvinkolor var nu en vanlig företeelse och kvinnor med litterära och andra högre intressen var ingen ovanlighet.

— Går vi så långt fram som till 300-talet efter Kristus finner vi där en gestalt, som är ett värdefullt exempel på hur långt en kvinna kunde nå som forskare och vetenskaplig lärare. Det är *Hypatia*. Hon omtalas som medelpunkten för den lärda och över huvud taget kulturella världen i Alexandria under slutet av fjärde och början av femte århundradet efter Kristus — framstående på matematikens och astronomiens område och väl införsett i dåtidens alla filosofiska system. Vilken beundran hon väckte hos sina lärjungar, både som lärare och som personlighet, framgår av de ännu bevarade breven, som en av de mera kända blanda *Aspasia*, biskop Synesios av Kyrene, riktar till henne och där han bland annat kallar henne »moder och syster och lärare, du som alltid varit min vägvisare och innefattat allt som är värt att läras.

— Bra otacksamt lönadens även *Hypatia*'s storartade gärning, säger dr. Her-

Om Anna Wicksell

av Gulli Petri.

Det är med tacksamhet som Anna Wicksells medarbetare inom rösträttsrörelsen och hennes genom denna erhållna vänner taga emot den nyutkomna levnadsteckningen. En vidare läsekrets har även behov av att en redogörelse finnes tillgänglig om Anna Wicksell och hennes insatser i ett märkligt tidsavsnitts utveckling. Där till skymtar redan framtidens krav. Den som skriver detta erhölet t. ex. nygligen från en av negerfrågan intresserad person i Förenata Staterna, viljan person stette synerligen högt värde på Anna Wicksell, följande uttågning: »Tag till uppgift att hålla Anna Wicksells minne levande, minnes minne är av stor betydelse.» Här är då en början gjord.

Boken är trevligt skriven. Skildringen av fru Wicksell är sympatisk och värdesättningen god. Mycket av innehållet är för författarens ålderstid med det självupplevda friska omedelbarhet. Först lämnas en kort redogörelse för Anna Bugge uppväxt- och studier till och med 1888, då hon blev lärarinna först i Oslo och senare i Tönsberg. Kvinnoök och fredssak så tidigt på hennes program. De följande femton ålderna äro ägnade hennes liv i Sverige och sedan största delen av boken åt hennes arbete för kvinnans rösträtt, för fred och Nationernas förbund. Dessa femton sidor om Anna och Knut Wicksell skulle man önska vore flera. Det är utmärkt att en vederhäftig redogörelse finnes i tryck för anledningen till att professor och fru Wicksell inte vore vida. Legender därom finnes många. Framför allt uppstod en legend i Skåne att »nu hade de låtit vita sig». Den hade tydligen uppstått därigenom att folk, när de märkte hur mycket de egentligen tyckte om och respekterade Anna Wicksell, blottade på denna lilla högen som en nätt och passande utväg för att för sin del kompromissa med sitt otillgånge. — Denna anledning kunde ha varit oförligare. I varje fall har un-

melin till sist. Då hon en dag var på väg till den föreläsning som dagligen höll i »Museion», blev hon av en kristen böbbel-hög ryckt ur sin vagn, släpad in i en kristen kyrka och massakrerad till döds. Detta och åttskilligt mer fingo vi höra om kvinnorörelsens stor pionjärer och vi fingo klart för oss, att kvinnorörelsen tydligen även i dessa fjärran tider varit ett problem. De kvinnor som bröto sig ut ur hemmets skyddade värld hade tydligen ett stort motstånd att övervinna. Visserligen finnes även nu motstånd, men vi få väl hoppas, att när doktor Hermelin börjar sin lärargärning i det klassiska språk hon meriterat sig i, mildare vindar må susa henne till mötes än de som kringstomde de båda föregångs kvinnorna i jättformat.

A. N.

Vill Ni ha en tidning som är oberoende och oförskräckt?

Prenumerera på Tidevarvet!

Förbundet för Kristet Samhällsliv håller konferens i Leksand den 18—21 augusti i samband med Förbundets 16:de årsmöte.

Det mångsidiga programmet upptager föredrag och diskussioner bl. a. över följande ämnen:

Kristendomens egenart och nutida religiösa strömningar, av teol. dr J. Lindskog. Orsakerna till Nationalsozialismens framgång, av fil. dr. Alf Ahlberg. Det tredje riket, av kyrkoherde Harald Hallén. Kyrkosamfundet och den evangelisk-sociala rörelsen samt Demokratisk sanning kring vad? av kyrkoherde Sam Thysel. Aktuella problem i iredsfrågan av kyrkoherde Harald Hallén och dr. Nat. Beskow. Vad har Oxford-gruppens utslag på läsa oss? av prästen Ebba Pauli och teol. kand. Bengt Sundkler.

Konferensavgiften är kr. 3.—, avgift för rum per natt kr. 1.50, för måltider per dag kr. 2.75. Anmälan om deltagande inlämnades före den 5 augusti till Förbundets för Kristet Samhällsliv byrå, Karlbergsvägen 86 B, Stockholm. Därifrån erhållas även alla närmare upplysningar samt fullständig program.

Den 10—20 augusti hålles under ledarskap av Mr Edwin C. Bolt den fjärde teosofiska konferensen i Signuta dit deltagare väntas utom från hela Sverige även från Norge, Finland, Danmark och England. Sommarskolan är öppen både för medlemmar av samfundet, och för utomstående intresserade.

Programmet upptager föredrag bl. a. över följande ämnen: Den mänskliga tankens omskapande, Livets mysterium, En ökad form av Yoga. En nyckel till ökad förståelse m. m. Föredrag hållas på engelska, men tolkas. Riktig tid är avsedd för vila, utflykter, sport, promenader. — Alla upplysningar lämnas av Teosofiska Centralbyrå, Östermalmsgatan 12, Stockholm.

der tecknad ett något rikare, varmare intryck av Anna Wicksell än kanske boken förmedlar.

Sedan följer en fyllig redogörelse för Anna Wicksells deltagande i det kvinnliga rösträttsarbetet. Största utrymme upptages i följande kapitel av skildringen av hennes verksamhet för fred och Nationernas förbund; det motiveras av underrättelsen om internationell märkeskvinnas. Hennes inställning till fredsträfsfrågorna, med avståndstagande från s. k. extrem pacifism och isolerad avrustning är ganska utförligt behandlad. Inom *Frisinnade Kvinnor* arbetade t. ex. fru Broome enligt den upplåtningen att avrustningen måste ske på internationell väg. Hon skrev också år 1924 i Tidevarvet en artikel *Den långa vägen och den korta*, där hon klargjorde denna ståndpunkt. Bokens redogörelse på denna punkt är i varje fall utomordentligt intressant.

Enligt den upplåtning jag fick under samtal med Anna Wicksell, tycktes hon dock den sista tiden av sitt liv ha reflekterat över om ej mänskligheten kanske måste bli nödsakad att gå »den långa vägen» för att uppnå fred — och kanske såg hon på denna upplåtning med mera sympati än förut.

Det sista tillägg kapitlet redogöres för Anna Wicksells övriga politiska och sociala verksamhet. Slutligen upptagas några erkännamena uttalanden som gjorts i världspresen i anledning av hennes frånflytt och bokens utomdöme ger uttryck åt den starka och livsdugliga optimism, som fanns hos Anna Wicksell.

Den som skriver detta har verkligen för sig själv flera gånger förut formulerat den frågan: Om Anna Wicksell levat, hade hennes optimism, kloket och arbetsdaglighet kunnat avvärja en del av de bekymmer, som hopat sig över N. F.? De låter som en överskattning. Men vid läsningen av boken kom denna fråga tillbaka. Anna T. Nilsson.

Gulli Petri: Anna Bugge Wicksell, en internationell märkeskvinnas. Bonnier. 2:50.

Ett försvarsberett folk.

(Forts. fr. sid. 1.)

luftflottor från öster och söder på ett hemskt sätt vaken ur sina barnsiga illusioner.

Nej, ett försvarsberett folk i den mening Stockholms-Tidningen ser det, måste också bli ett militariserat folk, och det finns då ingen anledning, varför inte kvinnorna också skola gå in som och erkännas som kombatanter. Det är ju också vad de nazistiska kvinnorna i Tyskland så hett begära.

I det nysinnade radikala oppropt heter det att »det enda skyddet för civilbefolkningen ligger i internationella överenskommelser, förankrade i folkens rättsmedvetande». Ur den synpunkten har vi större anledning att ägna intresse åt den diskussion om östersjöproblemet — till vilket det gotländska problemet ju hör — som nysst ägt rum i Helsingfors vid de nordiska interparlamentariskernas kongress. Just nu pågå överallt underhandlingar om regionala säkerhetsavtal och ett s. k. östloccarno, d. v. s. ett fördrag mellan de östeuropeiska staterna, där inbegripna Tyskland, Polen och Ryssland, är aktuell ett fransk utrikesministers rundresa i östeuropa. Tanken på ett avtal mellan östersjöområdena som skulle gå ut på en pacifiering av Östersjön, ligger därför så att säga i luften. Vi uttala oss inte om möjligheten att föra över det finska förslaget till den praktiska politikens plan men förvisso ligger Sverige och Gotlands trygghet snarare på den linjen än på generalstabschefens.

IDUN

ger Er varje vecka värdefulla tankar, god litteratur, angenäm förställning och praktiska råd.

Läs IDUN

Efterfrågad är

William Axling

Kagawa

Övers. från engelskan av

A. Kjelser

tryckes nu i

ade upplagan

Tide tusendet

»Japanen som lever enligt bergspredikan.»

«arbetarledaren och profeten.»

»Ett helgon i våra dagar.»

«— en märklig man och kristen socialist.»

Några av pressens epitet.

Häft. 3:50,

klokb. 5:—

I bokhandeln eller från

Svenska Missionsförbundets förlag STOCKHOLM C.

TEATER RYSSLAND.

Resan avgår från Stockholm den 29 augusti med återkomst den 14 sept.

Förutom ett par dagar i Leningrad tillbringas tiden i Moskva.

- 1 sept. Stora Teatern: »Furst Igor».
- 2 sept. Yachtgator: »Intervention».
- 3 sept. Stora Teatern: »Flamman från Paris».
- 4 sept. Barnteatern: »Den lille negerpojken och spanan. Statliga Judiska Teatern: »200,000».
- 5 sept. Moskvas 2:a Konsträrsteater: »Trettondagafeston eller vad Ni vill».
- 6 sept. Stanislavskis Operateater: »Barberaren i Sevilla».
- 7 sept. Meyerholdteatern: »Kameljadamen».
- 8 sept. Statliga Lilla Teatern: »Lubow Jarovajas».
- 9 sept. Kamernyateatern: »Den optimistiska tragedien».
- 10 sept. Moskvas 1:a Konsträrsteater: »Egor Bulljjev».

Dessutom rundfärd till de intressantaste platserna i Leningrad och Moskva, sammankomst med konstnärer etc. etc. Pris för hela resan Stockholm—Stockholm kronor 600.— respektive 480.—, beroende på om man väljer II eller III klass. Priserna inludade båt- och tågresor, sovagnar, hotell, måltider, drickspengar, rundfärdar, entrébiljetter, teaterbiljetter, etc.).

BEGAR SPECIALPROSPEKT.

Alla upplysningar hos

NYMAN & SCHULTZ RESEBUREAU A.-B.

STOCKHOLM ARSENALSGATAN 9 TELEFON 2341 00

Tjernaia i »Carmen».

